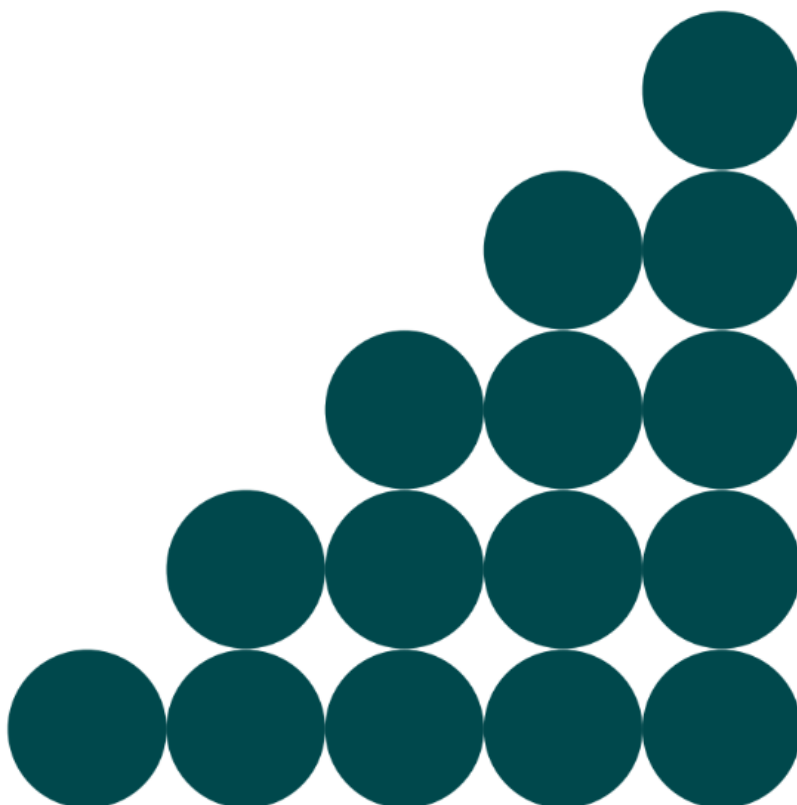

Plan för global- och hållbarhetsfostran 2026–2029

Karleby stads tjänster inom småbarnspedagogik och undervisning

Utarbetad av:

Dokumentets giltighetstid:

Behandling av dokumentet:

Dokumentet på andra språk:

Styrgruppen för global fostran

2026–2029

Godkänd av direktören för undervisning och fostran

16.6.2026 § 39/2026

Kestävyys- ja globaalikasvatuksen suunnitelma 2026–
2029

Kokkolan kaupungin varhaiskasvatus- ja opetuspalvelut

Innehåll

1	Inledning	2
2	Mål	4
3	Dokument som styr verksamheten.....	4
3.1	Hållbarhets- och global fostran i läroplanerna.....	4
3.2	Teman inom hållbarhetsfostran och global fostran i stadens strategi och i enheternas planer	9
4	Hållbarhetsfostran och global fostran i Karleby	10
5	Fostran till ansvarsfullhet.....	12
5.1	Jämställdhet och likabehandling.....	12
5.2	Anvisningar för utarbetande av en jämställdhets- och likabehandlingsplan.....	13
5.3	Klimat- och miljömedvetenhet.....	17
5.4	Ansvarsfull internationalism	18
	Källor och bakgrundsmaterial	20
	Bilagor	
	Operativ plan för jämställdhet och likabehandling (mall för småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och nybörjarundervisningen).	
	Plan för jämställdhet och likabehandling (mall för den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen)	
	Kartläggning och verksamhetsplan beträffande hållbar utveckling (mall för utveckling av enhetens hållbarhetsfostran)	

1 Inledning

Skapande av förutsättningar för en hållbar framtid är en viktig del av småbarnspedagogikens och läroanstalternas uppgift. I denna plan för global- och hållbarhetsfostran för Karleby stad presenteras målen beträffande global- och hållbarhetsfostran, styrdokument och verksamhetens större referensramar, begrepp samt hur den ska ta sig uttryck i läroplanen. Syftet med planen är att den ska ligga till grund för och stödja genomförandet av global fostran inom småbarnspedagogiken och vid läroanstalter. Planen ger nycklar och praktiska verktyg för bland annat utarbetande av planer för jämställdhet och likabehandling, för att motverka diskriminering, för arbetet mot mobbning samt för klimat-, miljö- och hållbarhetsfostran.

Planen för global- och hållbarhetsfostran för perioden 2023–2025 har nu uppdaterats av Världsskolans team för att motsvara den rådande verkligheten. Planen finns på Karleby stads webbplats samt i stadens intranät (Horisonten). Word-mallar för enheternas planer för jämställdhet och likabehandling samt för hållbarhetskartläggningar finns på stadens intranät. På intranätet finns även stödmaterial för jämställdhets- och likabehandlingsplanering, som baserar sig på Utbildningsstyrelsens guide *Från ord till handling*, publicerad hösten 2025.

Karleby stads linjer för global- och hållbarhetsfostran följer Utbildningsstyrelsens styrdokument, främst läroplanerna. Skyldigheten att genomföra global- och hållbarhetsfostran baserar sig på grunderna för läroplanen för småbarnspedagogiken samt värdegrunden, ämnesshelheterna och innehållet i läroplanerna för förskoleundervisningen, den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen.

Den större referensramen som omfattar temana hållbarhets- och global fostran utgörs av FN:s mål för hållbar utveckling från år 2015 (Agenda 2030 <https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys>) samt den Europeiska deklARATIONEN om global fostran (Global Education Network Europe GENE, MaastrichtdeklARATIONEN). <https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys> DeklARATIONEN om global fostran uppdaterades och godkändes 2022 och gäller till 2050. I deklARATIONEN beskrivs målen för global fostran på följande sätt: "global fostran ger människor möjlighet att förstå, föreställa sig, hoppas och agera för att skapa en värld med social rättvisa, fred, solidaritet, rättvisa och jämlikhet, planetär hållbarhet och internationell förståelse". (<https://www.gene.eu/>) Termen global fostran handlar om respekt för mänskliga rättigheter och mångfald, inkludering och ett människovärdigt liv för alla, nu och i framtiden.

Hållbar utveckling beaktar den ekologiska, sociala, ekonomiska och kulturella hållbarheten. Planen för global- och hållbarhetsfostran styr oss att vidga våra mål och vår verksamhet mot ett helhetsinriktat perspektiv. Begreppet global fostran är aktuellt inom fostran, men samtidigt är det också viktigt att prata om hållbarhetsfostran. Begreppen global fostran och hållbarhetsfostran kan anses vara parallella eller betyda samma sak. I olika kontexter har man dock vant sig att använda antingen eller, beroende på betoningen. Allmänt taget är terminologin beträffande hållbar utveckling och global fostran mångahanda. Det talas om fostran till internationalism, demokratifostran, fredsfostran, att växa till en världsmedborgare, aktivt medborgarskap, arbete för jämställdhet och likabehandling, delaktighet, människorättsfostran, miljö- och klimatfostran, antirasistiskt verksamhetssätt, mediefostran och -kritik, icke-diskriminering, ingripande i mobbning och så vidare. Med hjälp av valet av termer kan olika synvinklar betonas i målen och verksamheten när olika teman under samma helhet behandlas. När man frågar vad ett gott liv består av öppnas en konkret karta som visar sambanden mellan olika teman som korsar varandra på många sätt: en ren natur, icke-diskriminering, rätt att delta i beslutsfattande osv.

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TAVOITTEET

(kuva: <https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys>)

I arbetet med global- och hållbarhetsfostran är målet att genom nya innovationer och utvecklingsarbete skapa nya metoder och att genom att stödja sig på det man redan kan hålla sig å jour i en föränderlig värld. Verksamheten utvecklas i samarbete med olika aktörer (bland annat organisationer, ungdomsväsendet och företag). Enheterna inom småbarnspedagogiken och läroanstalterna är en del av en större gemenskap där medlemmarna öppnar sina dörrar och stiger ut i världen för att främja hela gemenskapens välfärd och kontakten mellan generationerna. I läroanstalterna och småbarnspedagogikens enheter växlar behovet och verksamhetsmiljöerna och därför är det naturligt att också betoningen i verksamheten är olika. Det är viktigt att delaktiggöra barn och unga i en verksamhet som främjar hållbarhet i hoppfull anda och åldersanpassat - sett från varje verksamhetsmiljös eget perspektiv.

2 Mål

Hållbarhets- och global fostran finns med i grunderna för planen för småbarnspedagogik och läroplanerna.

Målet med hållbarhets- och global fostran är att

- förverkliga mål om växande till världsmedborgarskap i enlighet med planen för småbarnspedagogik samt läroplanerna.
- främja global fostran som ett led i småbarnspedagogiken och läroinrättningarnas vardag.
- beakta global fostran i småbarnspedagogikens, förskoleundervisningens och läroinrättningarnas årsplaner.
- ge en grund för ett världsmedborgarskap med respekt för mänskliga rättigheter
- ge verktyg för möten mellan en mångfald av språk och kulturer
- lära sig tillsammans över språk-, kultur-, religions- och livsåskådningsgränser med hjälp av informations- och kommunikationsteknik
- skapa en grund för hållbar utveckling
- främja att jämställdhet och likabehandling förverkligas inom småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen
- erbjuda elever och studerande aktuell, på forskningsrön baserad information om naturmiljöns tillstånd och jordklotets framtid ur hållbarhetssynvinkel
- erbjuda barn och unga möjlighet till verksamhet som främjar hållbarheten i hoppfull anda
- ge eleverna möjlighet att delta i miljö- och hållbarhetsåtgärder i vardagen
- att på konkret nivå nätverka regionalt, på riksomfattande nivå och globalt

3 Dokument som styr verksamheten

3.1 Hållbarhets- och global fostran i läroplanerna

Respekt för de mänskliga rättigheterna betonas parallellt med respekt för livet och naturen i planen för småbarnspedagogik och i läroplanerna. I samma anda som i planen för småbarnspedagogik och i läroplanerna eftersträvar man att uppnå målen för global fostran via arbete via många olika kanaler. En genomgående respekt för mångfalden samt målen och värdegrunden för hållbar utveckling utgör ryggraden för fostran och undervisning. Man strävar dock också efter att uppnå målen med hjälp av lärområden, studieinnehåll, mångsidig kompetens samt mångvetenskapliga studiehelheter.

Inom småbarnspedagogiken och undervisningstjänster är målet att främja barns och ungas utveckling till aktiva samhällsmedlemmar med förutsättningar för att verka i ett demokratiskt och jämlikt samhälle men också för egen del främja tolerans, globalt ansvar och hållbar utveckling i samhället (OKM 2012:6). Värdegrunden för global fostran ger såväl fostrare som barn och unga förutsättningar för fördomsfria attityder, förståelse för globala fenomen och teman samt uppmuntrar dem att vara aktiva och till mod i all verksamhet.

Utbildningsstyrelsen har godkänt de nya grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014, grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014, grunderna för gymnasiets läroplan 2021 och grunderna för planen för småbarnspedagogik 2022. De viktigaste värdena och

synpunkterna för global fostran ingår i alla dessa planer i målen för mångsidig kompetens och står i fokus för principerna för att utveckla verksamhetskulturen. Global fostran genomsyrar värdegrunderna och också målen för och innehållet i lärområdena och läroämnena.

I grunderna för planen för småbarnspedagogik beskrivs hur barnen växer i en värld som kännetecknas av kulturell, språklig och åskådningsmässig mångfald, vilket ger den kulturella kompetensen ökad betydelse. Enligt planen för småbarnspedagogik ska barnen uppmuntras att bekanta sig med andra människor, språk och kulturer och för dem ska skapas modeller för positivt bemötande av mångfald. Barnens växande förmåga att delta och påverka ska stödjas. Tillsammans med barnen lär man sig också att leva sig in i andras situation och lösa konflikter. Barnets egen kulturidentitet stöds och en sådan atmosfär upprätthålls där man förhåller sig positivt till den mångahanda miljön.

I enlighet med grunderna för planen för småbarnspedagogiken vägleds barnen till ansvarsfullt beteende som beaktar både dem själva och andra människor samt miljön. Deras framtidstro stärks genom att man stöder barnets kamratrelationer och förankring i närmiljön. Barnen ges möjlighet att delta och påverka i småbarnspedagogikens vardag och den samarbetsförmåga som utvecklas stöds i en uppmuntrande atmosfär.

Om småbarnspedagogikens verksamhetskultur konstateras det att den utvecklas utgående från värden som anknyter till social gemenskap, jämställdhet och likvärdighet, språkmedvetenhet samt välmående och trygghet. I småbarnspedagogikens lärmiljöer ska man likaså beakta den kulturella mångfalden, möjlighet till jämställdhet och likabehandling samt mångsidiga funktioner som passar barnet åldersnivå och utvecklingsfas.

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan betonar att olika åskådningar, religioner, traditioner och kulturell mångfald ska bemötas med öppenhet och respekt. De uppmuntrar barnen att delta och påverka och framhäver principerna om hållbar livsstil med tanke på sociala, kulturella och ekologiska dimensioner. I förskoleundervisningen är det viktigt att stödja barnets positiva framtidsinställning och möjligheterna att påverka sin närmaste gemenskap och miljö.

I förskoleundervisningen stöds barnets fostran till en medlem i ett demokratiskt samhälle och barnet får olika möjligheter att påverka. Man skapar också en uppmuntrande atmosfär. I förskoleundervisningen betonas samarbete och kamratgruppens betydelse som stöd för barnets växande och utveckling. Det är viktigt att barnet dessutom upplever att hen har rätt till stöd och skydd samt en känsla av trygghet. Barnets välfärdskunskaper stöds och främjas i förskoleundervisningen.

Enligt grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen har den grundläggande utbildningen i uppdrag att stödja elevernas utveckling till humana människor som strävar efter sanning, godhet och skönhet samt rättvisa och fred. Den grundläggande utbildningen grundar sig på respekt för liv och mänskliga rättigheter samt på det mångskiftande finländska kulturarvet som har formats och kontinuerligt formas genom växelverkan mellan olika kulturer. Undervisningen stärker den kulturella mångfalden, främjar kulturell och interkulturell kommunikation och lägger på så sätt grund för en kulturellt hållbar utveckling.

Grunderna för gymnasiets läroplan framhåller likaså att bildning innebär förmåga och vilja att på ett etiskt, empatiskt och konstruktivt sätt hantera konflikter mellan ideal och verklighet. Gymnasieundervisningen ska bygga på de viktigaste konventionerna om mänskliga rättigheter och både när det gäller innehåll och metoder sträva efter att ha respekt för dessa och människolivets

okränkbarhet. Gymnasieundervisningen ska främja jämställdhet och likabehandling samt välbefinnande och demokrati. Till planen för hållbarhets- och global fostran hör den strävan som nämns i grunderna för gymnasiets läroplan att utveckla den studerandes förmåga och vilja att på ett etiskt, empatiskt och konstruktivt sätt hantera konflikter mellan ideal och verklighet.

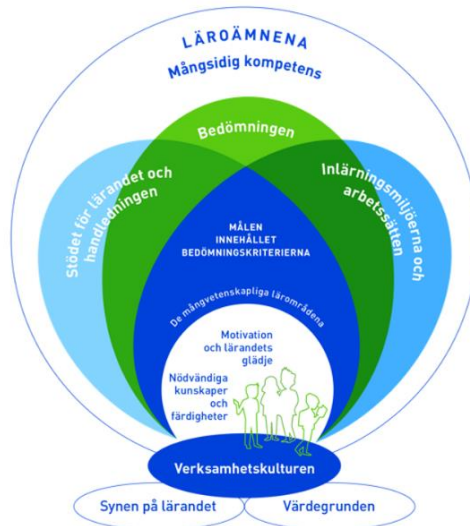
I grunderna för gymnasiets läroplan konstateras att internationalisering som en del av gymnasieutbildningen ger den studerande en mångsidigare upplevelsevärld, vidgar hans världsbild och stärker hans färdigheter att agera på ett etiskt hållbart sätt i en globaliserad värld full av utmaningar och möjligheter. Den studerande ska handledas till aktiv och systematisk internationell verksamhet genom att kunna ta del av internationalisering på hemmaplan och internationell mobilitet.

Läroplanen för den grundläggande utbildningen och gymnasiet samt grunderna för planen för småbarnspedagogik fastställer helheter för mångsidig kompetens, vilket innebär att kunskaper om och färdigheter i olika läroämnen integreras inom ett ämnesområde. Ett gemensamt mål för mångsidig kompetens är att stödja utvecklingen som människa samt främja kompetens som förutsätts för delaktighet i ett demokratiskt samhälle och en hållbar livsstil. Med tanke på global fostran är viktiga helheter mål som anknyter till bl.a. kulturell och global kompetens, etik, växelverkan och uttryck, påverkan, miljökunskap och byggande av en hållbar framtid. Som en del av eller utöver dessa betonas i grunderna för gymnasiets läroplan även en världsmedborgarattityd, språkkunskaper och kulturell kompetens, ett öppet intresse för nya dimensioner och möjligheter samt kontinuerligt lärande.

**Mångsidig kompetens inom
småbarnspedagogiken**

(bild: <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/grunderna-planen-smabarnspedagogik-i-ett-notskal>)

Mångsidig kompetens i den grundläggande utbildningen

(bild: <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/centrala-delar-i-laroplanen-den-grundlaggande-utbildningen>)

Laaja-alainen osaaminen lukiossa

Tavoitteina

- hyvä yleissivistys
- kestävä tulevaisuuden rakentaminen
- vahvat jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiudet

#LOPS2021

(kuva: <https://peda.net/ul/lops2019/oioks/lo>)

Läroplanen för den grundläggande utbildningen innehåller dessutom mångvetenskapliga lärområden. I detta innehåll faller det sig naturligt att ta med teman om hållbarhets- och global fostran. Ämnena kan integreras i de flesta läroämnena, med mångsidiga arbetsmetoder i olika lärmiljöer. Temana bestäms också skilt för varje stad för olika årskurser. Temana för Karleby stads mångvetenskapliga lärområden i Karleby (2023) är:

Åk 1: Vänskap och emotionella färdigheter

Åk 2: Närmiljön och naturen

Åk 3: Tryggt hemma och i skolan

- Åk 4: Berättelsernas värld
- Åk 5: Historien om mig själv
- Åk 6: Finlandssvensk i Karleby
- Åk 7: Vattendrag
- Åk 8: Min hembygd
- Åk 9: Företagsamhet

I olika läroämnen behandlas teman inom global fostran och hållbar utveckling. Det finns rikligt med färdigt material till stöd för lärarens arbete. Via Världsskolans nätverk får lärarna stöd för organisering av verksamheten bl.a. i form av utbildning och material. Temana för global- och hållbar utveckling följer eleven under hela stigen från småbarnspedagogik till andra stadiet i form av mångsidiga mål, målsättningar för olika läroämnen och mångvetenskapliga lärområden.

3.2 Teman inom hållbarhetsfostran och global fostran i stadens strategi och i enheternas planer

Vår stadsstrategi 2026–2029

Vår strategi visar i vilken riktning vi vill utveckla staden och vilka teman som är de viktigaste under innevarande fullmäktigeperiod.

Strategins fokus följer till stor del de tidigare periodernas linjer: **företagervänlighet, upplevelser och barnvänlighet** är bekanta teman inom stadsutvecklingen.

Till grund för stadens verksamhet ligger fortfarande en **kunnig och välmående personal** samt en **hållbar ekonomi**. Säkerhet och internationalitet är två faktorer som lyfts fram. De har en nära koppling till invånarnas vardag och framtid. Utgående från dem har ett nytt insatsområde tagit form: **smidiga tjänster för kommuninvånarna och hållbart verksamhetsätt**.

Strategin för åren 2026–2029 siktar på att Karleby är en stad där människor trivs, företag är framgångsrika och staden utvecklas på ett hållbart sätt - både nu och i framtiden.

3

Värden som styr vår verksamhet

Öppenhet och samarbete:

I vår verksamhet beaktar vi jämställdheten och livets mångfald samt uppmuntrar till delaktighet. Vi uppskattar varandra, håller våra löften och ger våra invånare så bra service som möjligt. När vi utvecklar staden skapar vi välfungerande partnerskapsförhållanden på regionalt, nationellt och internationellt plan.

Djävhet och tillit:

I vår verksamhet uppmuntrar vi till fördomsfrihet, djärva idéer och försök. Djävheten återspeglas både i beslutsfattandet och i vardagliga handlingar. Förtroende och öppenhet stärker samarbetet och gemenskapen.

Ansvar och hållbar utveckling:

Vi bär ansvaret för kommuninvånarnas välbefinnande, verksamhetens genomslag och stadens ekonomi. Vi bygger den framtida tillväxten på ett socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart sätt.

5

(Källa: Karleby stadsstrategi 2026-2029)

<https://kokkola10.oncloudos.com/kokous/20261131-3-104364.PDF>

I Karleby stadsstrategi 2026–2029 betonas att Karleby är en barnvänlig stad där barns och ungas välbefinnande, trygghet och delaktighet står i centrum. Målet är ett hållbart växande och framtidsorienterat Karleby där öppenhet, gemenskap, likabehandling, respekt för andra och ansvarstagande framhävs. Staden har gått med i HINKU-nätverket, vars verksamhet går ut på att

sträva efter koldioxidneutralitet 2035. I Karleby stads klimatprogram ingår en delhelhet om miljöfostran och de tillhörande åtgärderna rapporteras i Klimatvakten (<https://ilmastovahti.kokkola.fi/sv>). Klimatprogrammets syfte är att stödja stadens arbete för hållbar utveckling. Upplevelsebaserat lärande och lokal förankring syns i Karleby i den verksamhet som erbjuds barn och unga samt i den metodiska mångfalden inom evenemang, hobbyverksamhet och tjänster. Karleby är med i UNICEF:s modell Barnvänlig kommun som främjar barnens rättigheter. I Karleby beaktas barnperspektivet också i beslutsfattandet genom att barn och unga görs delaktiga.

I småbarnspedagogikens enheters verksamhetsplaner i Karleby ingår en plan för att förebygga och ingripa i mobbning samt en jämställdhets- och likabehandlingsplan. I verksamhetsplanen beskrivs enhetens verksamhetskultur och praxis enligt vilken småbarnspedagogik ordnas i enheten. I planen för att förebygga och ingripa i mobbning beskrivs den gemensamma synen på vad mobbning är eller kan vara och hur man ingriper i mobbning. I planen beskrivs både förebyggande åtgärder och uppföljande åtgärder. I samband med jämställdhets- och likabehandlingsplanen kartläggs nuläget gällande jämställdhets- och likabehandlingsarbetet samt utvecklingsobjekt i enheten och den pedagogiska verksamheten. Utifrån kartläggningen utarbetas en utvecklingsplan.

Planen om internationalism och global fostran ingår i läsårsplanerna för både de svenskspråkiga och finskspråkiga läroanstalterna. Ansvarsläraren för global fostran samt skolans ledning ska årligen utvärdera genomförandet av planen. I nätverket av ansvarslärare som sammankallas av Världsskolan delges god praxis och utvärderas det gångna årets verksamhet. På stadens nivå ska styrgruppen för global fostran utvärdera verksamheten och hur målen med tanke på framtida utveckling har uppnåtts.

Verksamheten utvärderas årligen av utbildningsanordnaren genom att utvärderingsuppgifter samlas in via enkäter om bl.a. uppnåendet av läroplanernas mål och målen för global fostran samt tillämpningen av tillvägagångssätten för hållbar utveckling. På basis av uppföljningen och utvärderingen av målen i utvärderingsanordnarens internationaliseringsstrategier och skolornas internationaliseringsplaner kan man utarbeta mångsidigare utvecklingsförslag och utvecklingsplaner samt ordna utbildningar av högre kvalitet och annat mer strukturerat stöd.

4 Hållbarhetsfostran och global fostran i Karleby

I Karleby koordineras global fostran av Karleby Världsskola och styrgruppen för global fostran. Ur hållbarhetsfostrans synpunkt pågår arbetet med modellen ännu, men samarbetet med Världsskolan och styrgruppen för global fostran har fungerat väl och för med sig synergifördelar. Under den period då KEKO Kestävä Kokkola, Gröna färden- och Gröna stigen-projekten, som finansierades av Utbildningsstyrelsen, genomfördes (2022 – 2024) stöddes skolornas arbete med hållbarhetsfostran bland annat genom workshoppar, en materialbank, allmänna anvisningar (hållbarhetsinnehåll i de mångvetenskapliga lärområdena i den lokala läroplanen), fortbildning för lärare samt ett fungerande nätverk. För närvarande finns det ingen gemensam styrning för detta arbete på stadsnivå, utan arbetet fortsätter med skolspecifika betoningar.

Världsskolan är en stödtjänst inom global fostran för lärare och fostrare. Syftet med Världsskolan är att introducera material, modeller och verksamhet om global fostran, som testats och konstaterats fungera, för att stödja och underlätta genomförandet av global fostran. Kasvattajat rauhan puolesta ry startade verksamheten Världsskolan i Uleåborg 2006. Verksamheten spred sig till Åbo och Helsingfors 2010 och till Karleby 2011. Världsskolan finns numera också på många andra orter och

mångsidiga virtuella tjänster finns att tillgå. Från början av 2010 har Världsskolornas verksamhet koordinerats av Institutet för Fredsfostran. Världsskolan i Karleby är en del av detta riksomfattande nätverk, men arbetar självständigt. Samarbetet med olika aktörer är mångsidigt.

Mera info: <https://rauhankasvatus.fi/maailmankoulu-opettajaverkosto/>

Centrala arbetsformer för Världsskolan är att erbjuda material, stöd och handledning till undervisnings- och fostringspersonal, upprätthålla och uppdatera ett omfattande studiematerial som är tillgängligt via internet, och att utbilda undervisningspersonal. Världsskolan samarbetar med inhemska och internationella organisationer i fråga om utbildningar och material. Tyngdpunkten i materialet som Världsskolan prioriterar ligger på praktiskt och engagerande lärande. Världsskolan i Karleby deltar aktivt i den riksomfattande verksamheten och ordnar aktuell verksamhet åt fostrare på lokal nivå. Du kan bekanta dig med verksamheten bl.a. via Karleby Världsskolas blogg: <https://globaalikasvatuskokkola.wordpress.com>

Karleby Världsskolas uppgift är att:

- Stöda koordineringen av hållbarhets- och global fostran via ett nätverk av ansvarspersoner vid skolorna (ansvarslärare för global fostran)
- Erbjuder tillfällen att nätverka samt dela kunskaper och erfarenheter
- Erbjuder utbildning om aktuella teman
- Erbjuder redskap för det dagliga arbetet
- Utvärdera verksamheten inom global fostran både ur elevens och organisationens perspektiv i samarbete med styrgruppen för global fostran
- Informera om verksamheten, bl.a. via e-post och sociala medier

I Karleby ingår hållbarhets- och global fostran i den småbarnspedagogiska verksamhetskulturen och i skolornas verksamhetskultur via de olika lärområdena, vardaglig praxis, målen för läroämnena, de mångsidiga färdigheterna och mångvetenskapliga lärområdena. Global fostran är en del av fostran, undervisningen och studierna samt personalutvecklingen. Inom småbarnspedagogiken och vid läroanstalter diskuteras mänskliga rättigheter och utvecklas förmåga till etiskt tänkande, t.ex. förmåga att skilja mellan rätt och fel, analysera olika alternativ, ha förmåga att iaktta frågor ur olika synvinklar och mod att välja det alternativ som känns rätt. Viljan att lära sig av och bry sig om andra samt att göra tillsammans stärks och blir en del av vardagen. Var och en förtjänar att bli bemött som sig själv och med respekt.

Styrgruppen för global fostran planerar och styr den globala fostran inom småbarnspedagogiken och i skolorna. Till styrgruppen för global fostran hör medlemmarna i Världsskolans team samt representanter för Bildningscentralen. Bland skolornas undervisningspersonal väljs ansvarslärare för skolorna. Ansvarslärarna bildar Karleby stads nätverk av globala fostrare och bidrar till att verksamheten inom global fostran sträcker sig till alla barn och unga i både finskspråkiga och svenskspråkiga skolor. Ansvarslärarna för global fostran stödjer skolorna i deras arbete inom området för global fostran genom att förmedla material, dela idéer, information om utbildningar, projekt och evenemang som bland annat Världsskolan erbjuder sitt nätverk. Sett ur barnets och den ungas perspektiv är global fostran en del av vardagsverksamheten och utvecklingen till världsmedborgarskap som sker på olika sätt och med beaktande av skolornas specialkompetens. Varje lärande organisation borde erbjuda sin gemenskap möjligheter att lära sig och utbilda sig inom området för hållbarhets- och global fostran. Det är viktigt att göra elevråden och elevrådets styrelser delaktiga i verksamheten.

Projektverksamheten ska genomföras i enlighet med läroplanen och vara väl motiverad innovativ verksamhet. Projekten godkänns av bildningsväsendets ledning och verksamheten dryftas i samarbete med bildningsväsendet. Genom projekt utvecklas nya metoder som ska svara mot utvecklingsbehovet.

Styrgruppen för global fostran har i uppgift att:

- Starta och stödja nya utvecklingsprojekt
- Utarbeta och uppdatera anvisningar för utvecklingsprojekt och samarbete samt stöda projektverksamheten
- Planera och genomföra kommunspecifika fortbildningar
- Utnyttja den expertis som finns i skolorna och inom småbarnspedagogiken
- Följa upp uppnåendet av målbilden för planen för global fostran

5 Fostran till ansvarsfullhet

5.1 Jämställdhet och likabehandling

”Enligt Finlands grundlag får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning eller internationella avtal som Finland förbundit sig att följa ska beaktas då småbarnspedagogiken ordnas. Sådana är bland annat diskrimineringslagen, lagen om jämställdhet, Europakonventionen, FN:s konvention om barnets rättigheter, FN:s konvention om handikappades rättigheter, FN:s deklaration om urfolkens rättigheter och FN:s globala mål för hållbar utveckling.” (Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2022, s. 16.)

”Enligt Finlands grundlag och lagen om likabehandling får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, etniskt eller nationellt ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, sexuell läggning, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans person. Jämställdhetslagen förpliktar alla läroanstalter att se till att alla har lika möjligheter till utbildning, oberoende av kön. Undervisningen och lärostoffet ska stödja syftet med jämställdhetslagen.” (Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014, s. 12.)

”I enlighet med 5a § i lagen om jämställdhet mellan könen (609/1986, ändrad genom lag 1329/2014) ansvarar utbildningsanordnaren för att det i samarbete med personalen och de studerande årligen utarbetas en jämställdhetsplan för läroanstalten ifråga. I stället för en årlig genomgång kan en plan utarbetas för högst tre år i sänder. Planen kan ingå i den lokala läroplanen eller i någon annan av gymnasiets planer. Enligt 6 § 2 mom. i diskrimineringslagen (1325/2014) ska utbildningsanordnaren se till att läroanstalten har en plan för de åtgärder som behövs för att främja likabehandling. Planen för att främja likabehandling kan ingå i den lokala läroplanen.”

Arbetet för jämställdhet och likabehandling är centralt i småbarnspedagogiken och läroanstalterna. Var och en ska ha lika rätt till delaktighet och att delta i det som gemenskapen gör. Var och en ska bli bemött med respekt och å andra sidan är det viktigt att inse sitt eget ansvar när det gäller jämställdhet och likabehandling i praktiken. Rättigheter omfattar alltid även ansvar. (Grunderna för gymnasiets läroplan 2019, s. 14)

I småbarnspedagogiken och läroanstalterna i Finland talar vi om både likabehandling och jämställdhet. Detta baserar sig på lagstiftningen. De lagar som stöder jämställdhet och likabehandling stiftas och övervakas av olika ministerier och naturligtvis efterföljer också vårt skolsystem bestämmelserna.

- Jämställdhet: ingen diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck (jämställdhetslagen)
- Likabehandling: ingen får diskrimineras på grund av ursprung, nationalitet, språk, ålder, religion, övertygelse, åsikt, funktionsnedsättning, sexuell läggning, familjeförhållanden, hälsotillstånd, politisk verksamhet, fackföreningsverksamhet eller någon annan social omständighet (diskrimineringslagen)

Sedan 2017 har det krävts att alla läroanstalter har en jämställdhets- och likabehandlingsplan för utveckling av skolornas och läroanstalternas praxis som anknyter till jämställdhet och likabehandling. Från och med 2023 har en enhetsspecifik plan för likabehandling och jämställdhet även utarbetats för daghem samt en anordnarspecifik plan för familjedagvård och den öppna småbarnspedagogiken. I utvecklingsarbetet och i det lagstadgade dokument som ska utarbetas ska dessa två perspektiv (jämställdhet och likabehandling) beaktas, men i praktiken kan båda inkluderas i samma dokument. krävs att också varje daghem ska ha en egen jämställdhets- och likabehandlingsplan. Familjedagvården och den öppna småbarnspedagogiken ska ha en plan från arrangören. I utvecklingsarbetet och det dokument som utarbetas med stöd av lag ska dessa två synvinklar beaktas (jämställdhet och likabehandling). Bägge kan dock i praktiken ingå i samma dokument.

Planerna för likabehandling och jämställdhet inom småbarnspedagogiken och i skolorna är aktiva handlingar som årligen ska utvärderas och nya beslut om mål och åtgärder för nästa läsår ska fattas årligen. Via planerna beaktas i skolans och läroanstaltens vardag bland annat jämställdhet mellan könen, könsens mångfald samt olika diskrimineringsgrunder som anges i diskrimineringslagen. Genom arbetet med jämställdhets- och likabehandlingsplanering skapas och stärks verksamhetsmodeller och vardagliga praxis som främjar jämställdhet och likabehandling. Barn och unga ska höras när beslut fattas.

5.2 Anvisningar för utarbetande av en jämställdhets- och likabehandlingsplan

En jämställdhets- och likabehandlingsplan utarbetas till stöd för arbetet för jämställdhet och likabehandling i småbarnspedagogiken, skolorna och läroanstalterna. Småbarnspedagogikens enheter, skolorna och läroanstalterna är enligt jämställdhetslagen och diskrimineringslagen skyldiga att utarbeta planer för främjande av jämställdhet och likabehandling av könen samt för förebyggande av diskriminering. Styrgruppen för global fostran i Karleby, Världsskolans team samt småbarnspedagogikens aktörer har utarbetat anvisningarna nedan till småbarnspedagogikens enheter, skolorna och gymnasier till stöd för arbetet för jämställdhet och likvärdighet. Som bakgrundsmaterial till anvisningarna har använts den guide som Utbildningsstyrelsen publicerat 2025 *Från ord till handling är en kunskapsfråga* samt Utbildningsstyrelsens guidewebsite för småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen. I bilagorna till planen för hållbarhets- och global fostran (bilaga 1 och 2) finns mallar för utarbetande av planer. Dessa mallar kan användas i din enhet när planer utarbetas. Ni kan också bearbeta dem så att de bättre motsvarar era behov. Mallarna finns också som Word-dokument på Karleby stads intranät (Horisonten).

1. Jämställdhet och likabehandling främjas tillsammans och genom delaktighet

Jämställdhetslagen och diskrimineringslagen styr arbetet med jämställdhet och likabehandling så att det sker gemensamt i hela gemenskapen. Det är viktigt att beakta delaktigheten också när handlingsplaner för jämställdhet och likabehandling utarbetas. Det lönar sig att inleda arbetet med utarbetande av en jämställdhets- och likabehandlingsplan med att komma överens om ansvarspersoner och fundera på hur man bäst kan ta med barnen och de unga i arbetet. Ett sätt kan vara att grunda en arbetsgrupp för jämställdhet och likabehandling. Det faller sig naturligt att utnyttja metoder som gör eleverna delaktiga och integrera jämställdhetsarbetet i lektionerna. För att arbetet ska lyckas lönar det sig att reflektera över hur saken presenteras för elever och personal. Det lönar sig att ta upp planeringsarbetet också under lärarmöten och föräldrakvällar.

2. Utredning av situationen beträffande jämställdhet och likabehandling

Utarbetandet av en plan för jämställdhet och likabehandling börjar med att man reder ut utgångsläget. Det är viktigt att ta reda på hur barnen och de unga upplever att jämställdheten och likabehandlingen förverkligas. Det är viktigt att göra en utredning, eftersom diskrimineringsituationer inte alltid är synliga i vardagen och olika röster inte alltid blir hörda. Utredningar kan göras med beaktande av åldersnivån till exempel i form av enkäter, diskussioner, uppsatser, videoinspelningar eller serieteckning. Man kan också genomföra en enkät bland personalen. Centrala frågor vid bedömningen av situationen beträffande jämställdhet och likabehandling är:

- köns mångfald
- hinderlöshet och tillgänglighet
- religionsfrihet
- en inkluderande och antirasistisk verksamhetskultur
- läromedel, undervisning och handledning
- förebyggande och avlägsnande av trakasserier

I planen beskrivs de använda utredningsåtgärderna och de centrala resultaten samt utvärderas hur framgångsrika de tidigare åtgärderna har varit.

3. Val av åtgärder

Utgående från en utredning som gjorts i småbarnspedagogiken, skolan eller i läroanstalten väljs åtgärder som dokumenteras i jämställdhets- och likabehandlingsplanen. Genomförandet av åtgärderna följs upp av de ansvarspersoner som valts. Åtgärderna kan beröra vilken fråga som helst som lyfts fram i utredningen och de väljs efter behov. Det viktiga är att åtgärderna är tydliga, konkreta och möjliga att följa upp. Med tanke på arbetet med jämställdhet och likabehandling kan det löna sig att koncentrera sig på några ärenden och att undanröja några missförhållanden i stället för att försöka lösa för många problem samtidigt. Också när åtgärder väljs kan barn och unga göras delaktiga och höras.

4. Dokumentation, godkännande och information

Vid enheterna och läroanstalterna dokumenteras utredningar och åtgärder i en treårig, skol- eller enhetsspecifik plan för jämställdhet och likabehandling. De åtgärder som genomförs läsårsvis för att främja jämställdhet och likabehandling antecknas i läsårsplanen, som godkänns av utbildnings- och bildningsdirektören. Inom småbarnspedagogiken dokumenteras planen, utredningen och åtgärderna i enhetens verksamhets- och utvecklingsplan. I planen dokumenteras också tidtabeller och ansvariga för de överenskomna åtgärderna. Huvudsaken är dock att planen är konkret, lätt att förstå och att den framställs på ett sätt som motiverar gemenskapens medlemmar att arbeta för att nå målen i planen. Planen behöver inte vara ett skriftligt dokument, utan det kan genomföras på valfritt sätt (t.ex. video, serieteckning, affisch). Utarbetandet av planen är inte ett självändamål, utan syftet med den är att främja konkreta ändringar i småbarnspedagogiken och vid läroanstalterna som bidrar till jämställdhet och likabehandling. Mallarna som finns som bilaga är ändå ett bra hjälpmedel när en plan utarbetas. Rektorn ansvarar för att säkerställa att information om planen och skolans goda praxis förmedlas till skolans eller läroanstaltens personal, elever samt deras vårdnadshavare. Skolans eller läroanstaltens plan för jämställdhet och likabehandling publiceras enhetsvis på det sätt som bedöms vara mest ändamålsenligt (till exempel via Wilma-meddelanden eller på skolans webbplats).

5. Genomförande och förankring

Planen utarbetas för tre år, men genomförs i skolans vardag varje dag. Genomförandet av planen för jämställdhet och likabehandling underlättas av att åtgärderna har överenskommit gemensamt och att åtgärdernas tidtabeller och ansvariga aktörer har antecknats i planen. Att komma överens om ansvarsområden och tidtabeller bidrar till att goda idéer också omsätts i praktisk verksamhet. En nyckelfaktor för ett lyckat genomförande av planen är hela skolgemenskapens förankring i arbetet för jämställdhet och likabehandling. Vid läsårets slut utvärderas arbetet och fortsatta åtgärder övervägs. I den färdiga mallbotten (bilaga 1) finns färdiga frågor som stöd för utvärderingsarbetet.

6. Tidtabell för jämställdhets- och likabehandlingsplaneringen

Målet är att skolornas och gymnasiernas planer för jämställdhet och likabehandling utarbetas enligt samma tidtabell och gäller för tre år i taget.

Vårterminen 2026:

- En inledande kartläggning genomförs och en arbetsgrupp utses.
- Mål och åtgärder väljs.
- Tidtabell och ansvarspersoner fastställs.
- Utredningarna och åtgärderna dokumenteras i en treårig plan och publiceras på skolans webbplats eller i Wilma.
- De konkreta åtgärder som ska genomföras under följande läsår antecknas i läsårsplanen.

Lsåret 2026 – 2027

- Elever, studerande, personal och vårdnadshavare informeras om planen.
- Åtgärderna för läsåret genomförs.
- De konkreta åtgärder som ska genomföras under följande läsår antecknas i läsårsplanen.

Läsåret 2027 – 2028

- Elever, studerande, personal och vårdnadshavare informeras om planen.
- Åtgärderna för läsåret genomförs.
- De konkreta åtgärder som ska genomföras under följande läsår antecknas i läsårsplanen.

Vårterminen 2029

- Arbetet med att uppdatera planerna för jämställdhet och likabehandling inleds (se anvisningarna för vårterminen 2026).

5.3 Klimat- och miljömedvetenhet

Att sörja för det gemensamma goda och vår planets hållbara framtid är stora teman som inte kan förbises i småbarnspedagogiken och skolorna. Den planetariska hållbarheten och tryggheten av framtiden är globala mål som berör oss alla. En av småbarnspedagogikens och skolornas viktiga uppgifter är att dela kunskap som baserar sig på forskningsrön och tillämpa den med beaktande av åldersnivån, också i klimat- och miljöfrågor. Barn och unga har rätt att få information och möjlighet till miljöpositiv verksamhet som främjar hållbar utveckling. Arbetet med hållbarhetsfostran ska vara långsiktigt, konsekvent och upprätthålla hoppet. De åtgärder som vidtas under processen leder till att det gemensamma goda ökar och att målen beträffande hållbar utveckling nås.

Karleby gick med i HINKU-nätverket sommaren 2022 (Mot en koldioxidneutral kommun). Som medlem i nätverket har Karleby som mål att före år 2030 minska utsläppen av växthusgaser med 80 procent jämfört med nivån år 2007. Dessutom har Karleby som mål att vara koldioxidneutral 2035. Utöver klimatprogrammet har man i stadsstrategin för 2026 – 2029 fastställt verksamhetsstyrande värden, bland annat ansvarstagande samt att bygga Karlebys framtid på ett socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart sätt. De av Utbildningsstyrelsen finansierade projekten inom klimat- och hållbarhetsfostran – KEKO Kestävä Kokkola, Gröna stigen och Gröna färden – var under åren 2022–2024 en del av hela stadens hållbarhetsarbete och bidrog till att tydligt synliggöra klimat- och hållbarhetsfostran inom skolsektorn. I anslutning till projekten erbjöds även fortbildning för lärare. För närvarande pågår inga nya projekt, utan arbetet med hållbarhetsfostran främjas vid varje skola utifrån valda prioriteringar och befintliga resurser.

Inom småbarnspedagogiken förankras ärenden som anknyter till klimat och miljömedvetenhet i vardagen. I barngruppen bekantar vi oss med småbarnspedagogikens enheters närmiljö, stärker naturförhållandet genom att ordna utfärder som en del av den regelbundna verksamheten, stöder barnens möjligheter att påverka, till exempel genom att bekanta oss med teman inom återvinning och cirkulär ekonomi. Vi stärker dessutom framtidstron genom uppmuntrande och positiv växelverkan där barnens agentskap beaktas.

Inom småbarnspedagogiken i Karleby används många slag av utomhus- och naturpedagogik, till exempel Skogsmulleverksamhet, och daghemmen utnyttjar den byggda miljön och den närmaste naturen aktivt. I all verksamhet uppmuntras barnen till respektfullt beteende gentemot naturen och andra människor. I en trygg atmosfär kan man med hjälp av konkreta exempel nära barnet behandla också vilka följder människans verksamhet har på naturen och miljön.

I planen för småbarnspedagogiken anknyter ökningen av klimat- och miljömedvetenhet i småbarnspedagogiken särskilt till lärområdena Jag utforskar min omgivning och Jag och vår gemenskap. En systematisk och regelbunden miljöfostran stöder mångsidig kompetens, särskilt delområdena förmåga att delta och påverka, förmåga att tänka och lära sig samt vardagskompetens.

Klimat- och miljömedvetenheten i skolorna kan ökas på många olika sätt. I årskurserna 1–6 svarar klasslärarna för undervisningen i sina egna klasser och då är det naturligt att behandla större tematiska helheter till exempel som temaområden i omgivningslära. Skolorna med årskurserna 1–6 i Karleby har redan länge samarbetat med naturskolan vid Villa Elba. Detta har förbättrat möjligheterna till miljöfostran. Villa Elba ordnar bland annat fadderklassverksamhet för elever i årskurs 1–6.

I skolor med årskurserna 1–9 och gymnasierna sker undervisningen under ledning av ämneslärare och ofta anses miljöfostran höra till biologi och geografi. Stärkandet av tanken om hållbar utveckling och miljömedvetenhet förutsätter dock att hela skolan deltar. Genom att miljöförhållandet stärks styrs barn och unga till att förstå varför den hållbara utvecklingens synvinkel är viktig med tanke på vår framtid.

De mångvetenskapliga lärområdena innebär en möjlighet att främja hållbarhetsfostran i skolorna. Som stöd för verksamheten utarbetades ett tillägg om hållbarhetsteman i de mångvetenskapliga lärområdena i Karlebys lokala läroplan (som en del av åtgärderna inom KEKO Kestävä Kokkola-projektet 2022 – 2024; godkänt som en del av läroplanen år 2025). I helheten utnyttjades både FN:s Agenda 2030-mål och GreenComp, som är en europeisk referensram för hållbarhetskompetens publicerad år 2022. Det är också enkelt att lyfta fram ett miljöpedagogiskt perspektiv till exempel genom skolutflykter och olika temadagar. Att integrera miljöteman i konstfostran erbjuder eleverna mångsidiga och upplevelserika lärandeupplevelser.

Det är viktigt att lyssna på elevernas tankar om miljöns välbefinnande, hållbar utveckling och hållbar framtid. När man gör elevrådets styrelser delaktiga erbjuder detta många möjligheter med tanke på utveckling av hållbarhetsarbetet och delaktigheten. I skolornas vardag kan man också utanför lektionstid arbeta för att främja miljöoptimism och hållbarhet till exempel genom att fästa uppmärksamhet vid matsvinn, sortering av sopor, omsorg om den gemensamma miljön och energiförbrukning. Dessa är teman som förutsätter multiprofessionellt samarbete mellan skolorna och stadens övriga aktörer.

Situationen beträffande den hållbara utvecklingen i den egna småbarnspedagogikenheten eller läroanstalten kan börja utredas till exempel genom en kartläggning av hållbar utveckling (bilaga 3). Kartläggningen av den hållbara utvecklingen är inte ett lagstadgat dokument och därmed inte heller obligatoriskt, men det rekommenderas att ett sådant utarbetas till stöd för hållbarhetsarbetet. Det lönar sig att låta såväl personal som elever vara delaktiga i kartläggningen. Efter kartläggningen kan man tillsammans fundera på vilka saker som fungerar, vilka delområden som borde utvecklas och på vilket sätt och med hjälp av vilka åtgärder hållbarhetsarbetet kan främjas. Uppställande av gemensamma mål, utarbetande av tidtabeller för åtgärderna och delat ansvar är viktiga saker också när det gäller hållbarhetsarbetet. Det är viktigt att arbeta i positiv anda och att upprätthålla hoppet. Varje enhet inom Karleby stads småbarnspedagogik och utbildning arbetar i sin egen särskilda miljö och många skolor har redan långa anor när det gäller att behandla olika miljöteman. Dessa faktorer bidrar till att ett kontinuum av utvecklingsarbete uppstår som baserar sig på styrkor och beaktar olika kontexter.

5.4 Ansvarsfull internationalism

Inom småbarnspedagogiken och skolorna i Karleby har man ett mångsidigt internationellt samarbete. Skolorna kan ansöka om ett litet understöd från undervisningstjänster för internationell mobilitet. Skolorna kan ansöka om understöd i maj varje år och stöd söks för verksamhet som genomförs följande läsår. Undervisningstjänster kan bevilja understöd till undervisningspersonalens mobilitet och till att ordna besöksprogram i Karleby för internationella vänskolor.

Småbarnspedagogikens enheter och skolorna kan från och med projektperioden 2027 ansöka om understöd för internationella samarbetsprojekt och mobilitet bland annat från Utbildningsstyrelsen. Skolorna i Karleby deltar i bl.a. Erasmus+- och Nordplus-projekt där samarbetspartnern kan vara till

exempel en skola, aktörer inom småbarnspedagogiken eller andra pedagogiska organisationer runt om i Europa. De projektunderstöd som Utbildningsstyrelsen beviljar möjliggör bland annat lärar-, handledar- och elevutbyten och fortbildning utomlands för enheternas personal. Programmet Erasmus+ har följande fokusområden:

- Inkludering och mångfald
- Digitalisering
- Miljöansvar
- Deltagande i samhället
- Gemensamma värderingar och medborgarinflytande

Dessa fokusområden stöder målsättningen för hållbarhets- och global fostran. Mera info om programmet finns på Utbildningsstyrelsens webbplats: <https://www.oph.fi/sv/program/vad-ar-programmet-erasmus>

Projektens mål stöder organisationens utvecklingsmål och kopplas naturligt samman med innehållet och målen i läroplanerna. Via projekttemana behandlas teman inom global fostran med hjälp av många olika metoder. Via verksamheten bereds personalen, barnen och de unga möjligheter att delta i internationell verksamhet virtuellt och i form av fysisk mobilitet. Via olika finansieringsmodeller och samarbete har skolan internationellt samarbete också över de Europeiska gränserna.

Karleby har många vänorter. Många vänortssamarbeten har långa anor. Småbarnspedagogikens enheter och skolorna har möjlighet att ansöka om stadsstyrelsens understöd för samarbete med enheter eller skolor eller besök i vänorter.

I det internationella samarbetet arbetar vi på ett hållbart sätt och beaktar i praxis och verksamheten principer för ansvarsfullhet. I verksamheten beaktas barns och ungas olika behov, delaktighet och inklusivitet. Ansvarsfullhet innebär vardagliga val med beaktande av bl.a. klimat- och miljöhållbarhet. Ansvarsfullheten beaktas till exempel i planeringen av mobiliteten. Utredning av kollektivtrafiken i förväg och kompensering av koldioxidavtrycket för flygresor i mån av möjlighet är goda exempel på praxis för en ansvarsfull internationalism. När man gör barn och unga delaktiga i planeringen av projekt och verksamhet stärker man verksamhetens betydelse via aktuella synvinklar och behov. De internationella projektens teman kopplas samman med temana för global fostran och hållbarhetsfostran på mångahanda sätt och enheternas egna fokusområden syns i verksamheten och målen för projekten. Olika digitala plattformar möjliggör ett globalt och miljövänligt samarbete som samtidigt ger digitala kunskaper. Till exempel eTwinning-verksamheten är aktiv i många skolor i Karleby. Med hjälp av projekten går vi mot en mera ansvarsfull framtid och slår vakt om mångfalden.

Källor och bakgrundsmaterial

Grunderna för planen för småbarnspedagogik och läroplansgrunderna:

Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2022. Utbildningsstyrelsen
[Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2022.](#)

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014. Utbildningsstyrelsen
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/174850_grunderna_for_forskoleundervisningens_laroplan_2014_0.pdf

Grunderna för läroplanen för försöket med tvåårig förskoleundervisning 2021, Utbildningsstyrelsen
[Grunderna för läroplanen för försöket med tvåårig förskoleundervisning 2021 \(oph.fi\)](#)

Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014. Utbildningsstyrelsen
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/grunderna_for_laroplanen_for_den_grundläggande_utbildningen_2014.pdf

Grunderna för gymnasiets läroplan. Utbildningsstyrelsen.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/grunderna_for_gymnasiets_laroplan_2019_0.pdf

Andra källor:

Erasmus+. <https://www.oph.fi/sv/program/vad-ar-programmet-erasmus>

Europeiska deklARATIONEN om global fostran. <https://www.gene.eu/>

Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. <https://kestavakehitys.fi/sv/agenda20301>

Målen för en hållbar utveckling. <https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys>

Karleby stadsstrategi 2026–2029.
http://www.kokkola.fi/hallinto/kaupungin_strategia/sv_SE/kaupungin_strategia/

Världsskolans webbplats. <https://rauhankasvatus.fi/maailmankoulu-opettajaverkosto/>

Anvisningar och stödmaterial för planering av jämställdhet och likabehandling. <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/planering-av-jamstallldhet-och-likabehandling>

Guide för främjande av jämställdhet i den grundläggande utbildningen. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/173401_jamstallldhetsarbete_ar_en_kunskapsfraga.pdf

Guide för planering av jämställdhet och likabehandling i verksamheten inom småbarnspedagogik och förskoleundervisning. 2023. [Jämställdhet och likabehandling i verksamheten | Utbildningsstyrelsen \(oph.fi\)](#)

Uleåborgs material om hållbar internationalitet.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Ouka_vastuullinen_kv_opas_final_0.pdf

Från ord till handling – handbok för planering av jämställdhet och likabehandling i skolans verksamhet. 2025
[Från ord till handling – handbok för planering av jämställdhet och likabehandling i skolans verksamhet | Utbildningsstyrelsen](#)

Jämställdhetslagen. <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1986/19860609#P5>

Material till stöd för utarbetande av planer för jämställdhet och likabehandling. <https://rauhankasvatus.fi/tasa-arvo-toimintakulttuurin-keskioon/>

Diskrimineringslagen. <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2014/20141325>

FN:s Agenda 2030, mål för en hållbar utveckling. <https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys>

Denna mall har tagits fram särskilt för småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och nybörjarundervisningen.

Funktionell plan för jämställdhet och likabehandling

Enhetens namn och dokumentets datum:

1. Utredning vid verksamhetsstället

- ✓ Hur görs utredningen?
- ✓ Vad avslöjade utredningen?

Detta är planens första fas, som består av en utredning av verksamhetsställets situation beträffande jämställdhet och likabehandling. Det lönar sig att reservera gott om tid för utredningen. Utnyttja olika observationsmetoder, till exempel video, blanketter, sociogram samt delaktiggörande metoder. Det lönar sig att göra en utredning i varje grupp/klass och att delaktiggöra hela personalen.

Tema som ska utvecklas	Mål
<i>Temat väljs utgående från utredningen. Vilka stunder i vardagen som anknyter till jämställdhet och likabehandling hittade ni som behöver utvecklas?</i>	<i>Hurdan är den vardag vi strävar efter?</i>

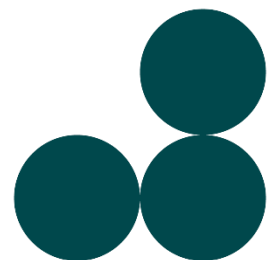
<p>2. Utvecklingsåtgärder</p> <p><i>Ange konkreta åtgärder med hjälp av vilka ni vill nå målet och som det är lätt att verkställa i den dagliga verksamheten och till slut bedöma.</i></p>	<p>Tidsplan, ansvariga, bedömningstidpunkt</p> <p><i>Hur länge pågår åtgärderna? Vem svarar för verkställandet? När bedöms åtgärderna?</i></p>
<p>3. Resultatet av bedömningen</p> <p><i>Fylls i när det är aktuellt med bedömning. Vad lyckades ni med? Vad kändes svårt? Behövs det fortsatt arbete i anknytning till samma teman? Fick någon åtgärd fotfäste i vardagen? I bedömningen kan observationer utnyttjas och barnen kan göras delaktiga med beaktande av deras åldersnivå.</i></p>	

Denna mall har tagits fram särskilt för den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen.

Plan för jämställdhet och likabehandling.

Skolans namn

1. Samarbete och delaktighet

- En arbetsgrupp utses för att ansvara för planeringen.
- Planen utarbetas alltid i samarbete med personalen och eleverna.
- Vårdnadshavarnas möjlighet att bli hörda, till exempel genom enkäter.
- Introduktion: t.ex. lektioner om jämställdhet och likabehandling, också för personalen!

Skolans plan:

2. Redogörelse för jämställdhets- och likabehandlingsläget i skolan.

- Man utreder elevernas syn på och upplevelse av hur likabehandling och jämställdhet förverkligas i den egna skolan.
- Med hjälp av t.ex. enkäter, workshoppar, diskussioner eller andra metoder.
- Det är viktigt att göra en utredning, för att diskrimineringsituationer som inte märkts i skolans vardag ska bli synliga.
- Viktiga frågor vid utvärderingen av läget vad gäller jämställdheten och likabehandlingen:
 - Könets mångfald
 - Tillgänglighet och åtkomlighet
 - Religionsfrihet
 - Involverande och antirasistisk verksamhetskultur
 - Lärresurser, undervisning och handledning
 - Förebyggande av och ingripande i trakasserier
- I planen beskrivs de kartläggningsåtgärder som har använts och de centrala resultaten, samt en bedömning av hur väl de tidigare åtgärderna har lyckats.

Skolans plan:

3. Att sätta upp mål och välja konkreta åtgärder

- Skolvisa utvecklingsobjekt och åtgärdsförslag väljs utifrån den inledande kartläggningen.
- Man kommer överens om en tidsplan för genomförandet av åtgärderna och utser ansvarspersoner.
- De centrala åtgärderna ska vara *tydliga, konkreta och man ska kunna följa upp dem.*

Skolans plan:

4. Att utarbeta en plan för åtgärderna och ge ut information om dem

- När de konkreta åtgärderna har valts antecknas de i den treåriga skolvisa planen för jämställdhet och likabehandling.
- Planen behöver inte vara ett skriftligt dokument, utan dess utförande kan väljas fritt.
- De åtgärder som man kommit överens om för varje läsår antecknas i läsårsplanen som godkänns av direktören för undervisning och fostran.
- Rektorn informerar personalen, eleverna och vårdnadshavarna.
- Planen för jämställdhet och likabehandling publiceras på det sätt som enheten anser är bäst (till exempel via Wilma eller på enhetens hemsida).

Skolans plan:

5. Effektivt verkställande kräver engagemang.

- Trots att planen utarbetas vart tredje år verkställs den varje dag i skolans vardag.
- Framgångsrikt jämställdhets- och likabehandlingsarbete kräver engagemang av hela skolgemenskapen och ledningens förbehållslösa stöd.
- Genomförandet av planen förutsätter också kontinuerlig uppföljning (utsedda ansvarspersoner).
- I slutet av läsåret ska arbetet bedömas och fortsatta planer ses över.
- Frågor som stöd för bedömningen:
 - Hur har vår skola säkerställt personalens, elevernas och vårdnadshavarnas delaktighet?
 - Har vi tillräckliga resurser i vår skola för att genomföra planen?
 - Hur har olika diskrimineringsgrunder som anges i jämställdhetslagen och diskrimineringslagen beaktats i planen?
 - Har diskriminering som kan förekomma i skolans strukturer utretts i planen?
 - Har skolans hinder för tillgänglighet kartlagts i planen?
 - På vilket sätt har delaktigheten bland personer som tillhör minoritetsgrupper beaktats i jämställdhets- och likabehandlingsarbetet?
 - Motsvarar åtgärderna och målen skolans behov?
 - Har man fastställt en tidsplan för åtgärderna och utsett ansvarspersoner?
 - På vilket sätt har åtgärderna genomförts?
 - Har personalen, eleverna och vårdnadshavarna fått information om planen?
 - Har planen publicerats på skolans webbplats eller i Wilma?
 - Är planen tillgänglig och förståelig?
 - På vilket sätt syns jämställdhets- och likabehandlingsarbetet i skolans vardag?
 - Behandlas frågor som gäller jämställdhet och likabehandling regelbundet med eleverna?
 - Utbildas personalen i frågor som gäller jämställdhet och likabehandling?
 - På vilket sätt engageras personalen i jämställdhets- och likabehandlingsarbetet?

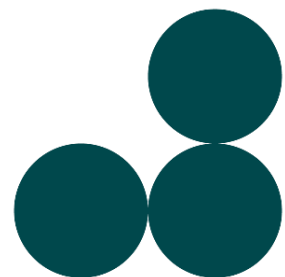
Skolans plan:

Detta är en mall till hjälp för utveckling av enhetens hållbarhetsfostran

Kartläggning och verksamhetsplan beträffande hållbar utveckling

Skolans namn

Inledning

Läroanstaltens arbete för en hållbar framtid är ingen sprintsträcka utan kunde hellre jämföras med ett maratonlopp. Arbetet görs med små steg, långsiktigt och så att hoppet upprätthålls. Vi rekommenderar att man gör personalen och eleverna delaktiga i kartläggningen. Åtgärder som vidtas under arbetets lopp leder till att det gemensamma goda ökar och att målen som gäller hållbar utveckling småningom tillägnas och uppnås. Varje läroanstalt har också här en mycket viktig roll när det gäller att fostra och utbilda barn och unga. Detta är ett arbete som aldrig blir helt färdigt.

Den bifogade kartläggningssmallen är avsedd att användas som stöd för hållbarhetsarbetet och är bara ett exempel på hur ärendet kan främjas. Kartläggningen av hållbar utveckling är inte ett lagstadgat dokument, men det rekommenderas att en sådan görs och att dess teman främjas. Det rekommenderas att den slutliga kartläggningen görs skilt för varje skola i slutet av den överenskomna perioden eller i början av följande verksamhetsperiod. Med hjälp av detta redskap kan läroanstalten öva att ställa realistiska mål när det gäller hållbarhet och hur, med vilka metoder och med vilken tidtabell det är möjligt att nå målen. I slutet av kartläggningstabellen finns tomma rader för skolans egna mål.

Motiveringar till hållbarhetsfostran vid skolorna i Karleby finns i läroplanen och dessutom till exempel i Karleby stadsstrategi 2022–2025 och FN:s Agenda 2030-mål.

Hållbar utveckling – ett koldioxidneutralt Karleby 2035

Strategiperiodens åtgärder och framgångsfaktorer

- Anslutning till nätverket för koldioxidneutrala kommuner (HINKU)
- Hållbar utveckling och klimateffekter beaktas i beslutsfattande och resurser
- Möjligheterna att producera förnybar energi främjas
- Klimatmedvetenheten ökas och hushållen stöds

Indikator

- Koldioxidutsläpp (CO₂) minskas
- Utgångsnivå (2019) 8,6 t / invånare

Utvecklingsprogram

- Program för hållbar utveckling och klimat

Kokkola Karleby
Karleby stadsstrategi 2022 – 2025

Hållbar utveckling är kontinuerlig och styrd samhällig förändring som sker globalt, regionalt och lokalt och vars mål är att trygga goda levnadsmöjligheter för nuvarande och kommande generationer. Detta innebär också att miljön, människan och ekonomin tas jämnt i beaktande i beslutsfattandet och verksamheten. (<https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>)

KARTLÄGGNING OCH VERKSAMHETSPLAN BETRÄFFANDE HÅLLBAR UTVECKLING

Datum: _____ Utarbetad av _____

MÅL	INLEDANDE KARTLÄGGNING: Hur verkställs hållbarheten i nuläget?			Val av utvecklings-objekt och ansvarsperson(er)	SLUTKARTLÄGGNING OCH BEDÖMNING: hur lyckades utvecklandet? Hur gick det i praktiken?
	bra	delvis	inga åtgärder		
Ledning och kontroll av ärenden som anknyter till hållbar utveckling i gemenskapen samt samarbete:					
- Skolan har ett team eller en arbetsgrupp för hållbar utveckling					
- Skolan har utsett en ansvarsperson/ ansvarspersoner för hållbar utveckling					
- Hållbarhetsteman behandlas under personalmöten					
- Vi strävar efter att främja hållbar utveckling med gemensamt överenskomna åtgärder					
- Personalen deltar i utbildningar om hållbar utveckling					
- Skolan samarbetar med utomstående parter för att främja hållbar utveckling					
- Skolan har en handlingsplan för hållbar utveckling som uppdateras årligen					
- Eleverna görs delaktiga i planeringen av verksamheten för hållbar utveckling					
- Skolan driver projekt och har temadagar som anknyter till hållbar utveckling					

MÅL	INLEDANDE KARTLÄGGNING: Hur verkställs hållbarheten i nuläget?			Val av utvecklings- objekt och ansvars- person(er)	SLUTKARTLÄGGNING OCH BEDÖMNING: hur lyckades utvecklandet? Hur gick det i praktiken?
	bra	delvis	inga åtgärder		
Ekologiska teman inom hållbar utveckling verkställs i skolans vardag:					
- Vi sorterar och återvinner					
- Vi sparar energi					
- Vi stärker naturrelationen					
- Vi ingriper i matsvinn och pratar om ekologisk mat					
Skolan verkställer sociokulturella teman inom hållbar utveckling					
- Vi förebygger mobbning och utslagning					
- Vi främjar välbefinnandet					
- Vi värnar om kulturarvet					
Skolan som lärmiljö för hållbar utveckling					
- Eleverna deltar i skolan underhållsarbete					
- Vi sörjer för det gemensamma goda samt att skolan och skolgården hålls snygg					
Minskning av miljöolägenheter som arbetsgemenskapen orsakar:					
- Vi minskar på energiförbrukningen					

MÅL	INLEDANDE KARTLÄGGNING: Hur verkställs hållbarheten i nuläget?			Val av utvecklingsobjekt och ansvarsperson(er)	SLUTKARTLÄGGNING OCH BEDÖMNING: hur lyckades utvecklandet? Hur gick det i praktiken?
	bra	delvis	inga åtgärder		
- Vi minskar vattenkonsumtionen					
- Vi gynnar återvinning av material					
- Vi tänker på hållbarheten när vi gör upphandlingar					
- Återvinning					
- Vi beaktar ekologiska och etiska aspekter när det gäller maten					
- Vi beaktar personalens olika sätt att röra sig					

”Den ledande tanken i fråga om eko-social bildning är att utveckla en livsstil och kultur som värnar om människans okränkbara värde, ekosystemens mångfald och förmåga att förnya sig och samtidigt bygga en kunskapsbas för en cirkulärekonomi som grundar sig på hållbar användning av naturresurser. Eko-social bildning innebär förståelse, i synnerhet för allvaret i klimatförändringen, och en strävan att främja en hållbar livsstil.”

(<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/sv/aipe/2499640/tekstikappale/2499891>)<https://eperusteet.opintopolku.fi/>

